

بازارهای هند و اروپا به هم گره خور دند

پس از ۱۸ سال مذاکرات پرچالش، توافق تجارت آزاد تاریخی امضا شد تا تعرفه‌ها کاهش یابد و همکاری اقتصادی میان دو بازار بزرگ جهانی به سطح جدیدی برسد

مسعود علی‌پور اقدم

روزنامه نگار

(CBAM) هنوز اجرا می‌شود و بخش‌هایی مانند فولاد، آلومینیوم و کالاهای با شدت کربن بالا را تحت فشار قرار می‌دهد. این موضوع می‌تواند بخشی از منافع تعرفه‌ای را کاهش دهد، مگر اینکه طرفین مبادرت به سازوکاری برای تعدیل این هزینه‌ها نمایند. این مسئله، در کنار چالش‌های تطابق با استانداردهای جدید، می‌تواند به عنوان یک پرداخت هزینه سازگاری محیط‌زیستی برای صادرکنندگان در بلندمدت مطرح شود.

از سوی دیگر، ملاحظات سیاسی و اجتماعی در داخل دو طرف نیز نقش دارد. بخش‌های حساس کشاورزی در هند، به‌عنوان مثال، تولیدکنندگان محلی را تحت فشار قرار می‌دهند تا تعرفه‌های حفاظتی حفظ شود؛ از همین‌رو، بسیاری از این محصولات از دامنه حذف تعرفه‌ها خارج شده‌اند تا از بروز شوک‌های اجتماعی جلوگیری کنند.

جهان چندقطبی و تجارت

این توافق در سطح ژئوپلیتیک تجارت جهانی نیز بار قابل توجهی دارد. در دوره‌ای که سیاست‌های تعرفه‌ای و فشارهای اقتصادی میان قدرت‌های بزرگ، به‌ویژه میان ایالات متحده و اتحادیه اروپا، موجب عدم قطعیت در بازارها شده‌اند، این پیمان به مثابه حرکتی راهبردی برای تنوع‌بخشی شرکای تجاری تلقی می‌شود. اتحادیه اروپا با تثبیت روابط تجاری با هند، تلاش می‌کند وابستگی به چندبازار قدرتمند را کاهش دهد و در عوض به یک شبکه چندجانبه از شرکای اقتصادی متکی شود. رهبران اروپایی همچنین این توافق را نه صرفاً یک معامله اقتصادی، بلکه پیامی به جامعه جهانی درباره بازگشت به مقررات تجارت آزاد و تقویت نظام چندجانبه تفسیر می‌کنند. در جهانی که تنش‌های اقتصادی، تعرفه‌های تهاجمی و رقابت‌های منطقه‌ای افزایش یافته، ایجاد چارچوب‌های قابل پیش‌بینی برای تجارت می‌تواند به ثبات‌بخشی و تقویت همکاری‌های فرامرزی کمک کند. هند نیز این توافق را به عنوان یک پیمان راهبردی برای عمق بخشیدن به حضور خود در اقتصاد جهانی و ارتقای نقش خود در زنجیره‌های تولید می‌بیند، به‌ویژه در حوزه‌هایی که مزیت‌های نسبی تاریخی داشته و اکنون می‌تواند در سطح جهانی رقابت کند.

توافق تجارت آزاد میان هند و اتحادیه اروپا بیش از یک قرارداد تجاری است. این تحولی ساختاری در نحوه تعامل اقتصادی دویوک بزرگ در اقتصاد جهانی است که پیامدهایش نه فقط برای اقتصاد دو طرف، بلکه برای ساختار تجارت جهانی در دهه آینده تعیین‌کننده خواهد بود. از کاهش تعرفه‌ها و تسهیل جریان کالا و خدمات گرفته تا پیام‌های راهبردی در یک جهان چندقطبی، این توافق نشان می‌دهد که حتی در شرایط تنش‌های اقتصادی، مسیر به سمت همکاری و گسترش تجارت آزاد همچنان قابل تحقق است. اما همچنان چالش‌های عملی، اجرایی و محیط‌زیستی در مسیر تحقق کامل این توافق باقی است و سنجه‌های موفقیت آن وابسته به نحوه مدیریت این چالش‌ها در آینده خواهد بود.

اقتصادی نشان می‌دهد که این رقم می‌تواند به بیش از ۲۰۰ میلیارد دلار در کمتر از یک دهه برسد. حذف تعرفه‌ها به معنای کاهش قیمت واردات برای مصرف‌کنندگان، افزایش رقابت و تسهیل دسترسی کالاهای با کیفیت بالاتر است؛ اما این تغییرات ابعاد عمیق‌تری دارند. برای هند، یکی از اصلی‌ترین برندگان این توافق، صنعت منسوجات و پوشاک است که سال‌ها تحت بار تعرفه‌های متوسط تا ۱۲-۱۶ درصد در بازار اروپا قرار داشته و از رقابت‌پذیری در مقابل کشورهای رقیب مانند بنگلادش و ویتنام عقب مانده بود. اکنون، با حذف تدریجی تعرفه‌ها، این صنعت با دسترسی بدون تعرفه به یکی از بزرگ‌ترین بازارهای مصرف جهانی مواجه می‌شود. تحلیل‌های صنعتی محافظه‌کارانه حاکی از آن است که صادرات منسوجات هند می‌تواند سالانه ۱۵-۲۰ درصد رشد کند و در بلندمدت حتی به دو برابر یا بیشتر برسد.

در بخش صنایع سرمایه‌بر مانند ماشین‌آلات، شیمیایی‌ها، داروسازی و ابزارهای صنعتی، حذف یا کاهش تعرفه‌ها دسترسی شرکت‌های اروپایی را به بازار هند بهبود می‌بخشد و به نوبه خود هزینه تولید در هند را کاهش می‌دهد؛ موضوعی که می‌تواند به رونق بخش تولید و افزایش بهره‌وری در زنجیره‌های عرضه منجر شود. همچنین، کاهش تعرفه بر قطعات خودرو می‌تواند به کاهش هزینه‌های تولید داخلی کمک کرده و صنایع داخلی را ترغیب به ادغام با زنجیره‌های تولید جهانی نماید.

با این حال، موازنه‌های اقتصادی خاصی نیز وجود دارد. به عنوان مثال، سازوکار تنظیم مرزی کربن اتحادیه اروپا

بسیاری از کشورهای بزرگ جهان به سمت سیاست‌های حمایتی حرکت کرده‌اند، نوعی بازگشت به اصول تجارت آزاد در عرصه جهانی تلقی می‌شود. برای هند نیز کاهش تعرفه‌ها بسیار معنادار است. یکی از برجسته‌ترین محورهای توافق کاهش تعرفه بر خودروهای وارداتی است؛ تعرفه‌هایی که پیش از این تا حدود ۱۱۰ درصد می‌رسید، اکنون در قالب یک مقررات مرحله‌ای کاهش می‌یابد و در نهایت به حدود ۱۰ درصد می‌رسد. این کاهش تحت سیمیه‌های محدود سالانه اجرا می‌شود و هدف آن نه فقط تحریک مصرف، بلکه ادغام بازار هندی با تولیدکنندگان صنعتی خارجی است. همزمان تعرفه بر کالاهای مصرفی دیگر مانند نوشیدنی‌های الکلی نیز به‌طور محسوسی کاهش می‌یابد. در مقابل، بخش‌هایی مانند عمده محصولات کشاورزی حساس (شکر، گوشت گاو، برنج و لبنیات) در این توافق باقی می‌مانند تا از معیشت بخش‌های روستایی محافظت شود.

علاوه بر کالا، توافق حوزه خدمات را نیز شامل می‌شود؛ دسترسی شرکت‌های اروپایی به بخش‌های مالی، دریانوردی، فناوری اطلاعات و خدمات حرفه‌ای در هند تسهیل می‌شود، موضوعی که می‌تواند بخش خدمات را به یکی از محورهای رشد تجارت دوجانبه تبدیل کند.

فرصت‌های صنعتی و اقتصادی

پیامد اقتصادی این توافق در سطح کلان، به چشم‌انداز افزایش قابل توجه حجم تجارت دوجانبه منجر می‌شود. با توجه به حجم فعلی تجارت کالا (بیش از ۱۲۶ میلیارد دلار در سال مالی اخیر) و اجزای خدمات، تحلیل‌های

پس از ۱۸ سال مذاکرات دشوار، متناوب و گاه متوقف‌شده، هند و اتحادیه اروپا در ۲۷ ژانویه ۲۰۲۶ سرانجام یک توافقنامه تجارت آزاد جامع را نهایی کردند که به گفته طرفین، «مادر همه معاملات تجاری» است. این پیمان نه تنها تعرفه‌های گمرکی را در مقیاسی بی‌سابقه کاهش می‌دهد، بلکه چارچوب همکاری اقتصادی میان دو اقتصاد بزرگ و در حال رشد جهان را بازطراحی می‌کند. تحلیل‌های رسمی و صنعتی حاکی از آن است که این توافق می‌تواند تا سال ۲۰۳۲ صادرات اتحادیه اروپا به هند را دوبرابر کند و در کنار آن، هند را به یکی از قطب‌های جذب سرمایه‌گذاری و تولید صادرات محور در زنجیره عرضه جهانی تبدیل سازد. همزمان، این توافق پیام‌های عمیق اقتصادی و راهبردی در یک جهان پر تلاطم تجارت جهانی ارسال می‌کند.

بازارها با تعرفه کمتر

این توافق سطح بی‌سابقه‌ای از آزادی تعرفه‌ها را برای تجارت دوجانبه ایجاد می‌کند. بر اساس متن موافقتنامه، اتحادیه اروپا بخش اعظم تعرفه‌های گمرکی خود را بر واردات کالا از هند حذف خواهد کرد، به‌طوری که بیش از ۹۶ درصد ارزش صادرات اروپایی‌ها زیر پوشش حذف یا کاهش تدریجی تعرفه قرار می‌گیرد. تحلیل رسمی نشان می‌دهد که این «آزادی تعرفه» می‌تواند سالانه تا حدود ۴ میلیارد یورو صرفه‌جویی برای صادرکنندگان اروپایی ایجاد کند و رقابت‌پذیری آنها را در بازار پرجمعیت هند به طور قابل توجهی تقویت نماید. این سطح از کاهش تعرفه در تاریخی که

۶۶

این پیمان

تاریخی نه تنها

تعرفه‌ها

را حذف

می‌کند بلکه

فرصت‌های

صنعتی و

صادراتی

گسترده‌ای

برای

شرکت‌های

اروپایی و هندی

فراهم می‌آورد

وزنجیره تولید

جهانی را تحت

تأثیر قرار

می‌دهد

اروپا به تراشه‌ها و فناوری مستقل نیازمند است

معاون کمیسیون اروپا هشدار داد وابستگی به فناوری خارجی امنیت و رقابت اقتصادی اتحادیه را تهدید می‌کند و استقلال دیجیتال را ضروری می‌سازد

آمریکا و چین نیز باید مدیریت شود.

قانون شتاب دهنده صنعتی

ویرکونین در این رویداد ضمن تأکید بر نقش حیاتی عدم وابستگی، از اجرای سیاست‌هایی مانند استفاده فعال از تدارکات دولتی برای حمایت از شرکت‌های فناوری اروپایی سخن گفت. رویکردی که از سوی برخی اعضای کمیسیون اروپا تحت عنوان طرح «خرید اروپایی» دنبال می‌شود و هدف آن تضمین جریان قراردادهای دولتی به کسب‌وکارهای داخلی است، اما این طرح در قالب قانون شتاب‌دهنده صنعتی بارها به تعویق افتاده است. این مقطع از تحولات، اروپا را در مسیری قرار داده است که باید میان نیاز به تعامل با قدرت‌های بزرگ فناوری و ضرورت تقویت ظرفیت‌های مستقل خود توازن برقرار کند؛ نوازی که اگر به درستی مدیریت نشود می‌تواند پیامدهای طولانی‌مدت بر رقابت اقتصادی و امنیت دیجیتال این بلوک داشته باشد.

در نهایت، پیام بروکسل روشن است: اروپا باید فناوری را نه فقط به‌عنوان ابزار اقتصادی، بلکه به عنوان ستون حاکمیت و امنیت استراتژیک بازتعریف کند؛ گامی که فراتر از بازار به عمق هویت دیجیتال این قاره پیوند می‌خورد.

با آمریکا و چین عقب مانده است و نهایتاً سهم ناچیزش از بازار جهانی فناوری در بلندمدت می‌تواند اهرم‌های فشار خارجی را تقویت کند.

وابستگی شبکه‌ای و داده‌ای

تحولات اخیر در بازارهای فناوری، به بلوک اروپایی یادآوری کرده است که زنجیره‌های تأمین جهانی و مالکیت زیرساخت‌های دیجیتال می‌توانند به نقطه ضعف تبدیل شوند. وابستگی به ارائه‌دهندگان خدمات ابری و پلتفرم‌های نرم‌افزاری خارجی باعث شده اتحادیه در زمینه امنیت داده و حاکمیت سایبری در موقعیتی آسیب‌پذیر قرار گیرد؛ وضعیتی که انتقاداتی سیاسی و اقتصادی را نیز به دنبال داشته است. در پاسخ به این چالش، طرح‌هایی مانند «EuroStack» پیشنهاد شده‌اند تا زیرساخت دیجیتال اروپایی را از پایه تقویت کنند و کنترل بیشتری بر سامانه‌های کلیدی ایجاد کنند؛ ایده‌ای که از سوی شرکت‌ها و گروه‌های صنعتی اروپایی نیز حمایت شده است.

با این حال، این تغییر مسیر پیچیدگی‌های زیادی دارد: نه تنها نیاز به سرمایه‌گذاری‌های کلان در تولید تراشه‌های پیشرفته، رایانش ابری بومی و پلتفرم‌های هوش مصنوعی وجود دارد، بلکه ایجاد یک اکوسیستم اقتصادی رقابتی بدون از دست دادن ارتباط با شرکای استراتژیک مانند

اتحادیه اروپا در شرایطی به اعلام خطر درباره وابستگی عمیق خود به فناوری‌های وارداتی از خارج از بلوک ۲۷ کشور رسیده است که چشم‌انداز ژئوپلیتیک و اقتصادی جهانی در حال بازتعریف مسیر رقابت صنعتی است. «هنا ویرکونین»، معاون اجرایی کمیسیون اروپا در زمینه حاکمیت فناوری، هفته قبل در رویدادی با عنوان «رقابت اروپا برای رهبری دیجیتال» هشدار داد که تجربه بحران‌های جهانی مانند همه‌گیری کووید-۱۹ و تهاجم روسیه به اوکراین نشان داده است اتکا به فناوری خارجی می‌تواند «به سلاحی علیه ما تبدیل شود».

اروپا، با وجود داشتن بازار تکنولوژی پویا، تا حد زیادی به تأمین‌کنندگان خارجی در زمینه‌های کلیدی مانند رایانش ابری، تراشه‌های نیمه‌هادی و خدمات هوش مصنوعی وابسته است. گزارش‌های اتحادیه اروپا نشان می‌دهند بخش اعظم زیرساخت‌های ابری در این بلوک در اختیار شرکت‌های آمریکایی قرار دارد و تا ۹۲ درصد داده‌های غرب در زیرساخت‌های متعلق به شرکت‌های غیراروپایی ذخیره می‌شود، وضعیتی که به گفته تحلیلگران نه تنها ریسک‌های عملیاتی ایجاد می‌کند، بلکه تهدیدهای قانونی و اطلاعاتی نیز در پی دارد.

این وابستگی در سطح استراتژیک معانی گسترده‌تری نیز دارد: اروپا در سرمایه‌گذاری‌های تحقیق و توسعه هوش مصنوعی و تراشه در مقایسه

N E W S

کنترل شدید مهاجرت؛

سیاست جدید اروپا

در سال‌های اخیر، مسأله اخراج مهاجران و پناهجویان محکوم به جرایم در اروپا به یکی از نقاط حساس سیاست داخلی کشورها بدل شده است. دانمارک با تشدید سیاست «پناهجوی صفر»، نمونه‌ای آشکار از این روند را ارائه داده است؛ تصمیمی که اتباع غیر دانمارکی را که به جرم‌های سنگین محکوم می‌شوند، عملاً از خاک کشور بیرون می‌کند. این اقدام نه تنها نشان‌دهنده اراده دولت برای محافظت از امنیت شهروندان است، بلکه بازتابی از فشارهای سیاسی و اجتماعی گسترده در سطح قاره به شمار می‌آید. تحلیلگران بر این باورند که چنین سیاست‌هایی، همزمان با محدود کردن ورود پناهجویان و مهاجران جدید، تلاش دارد تا از ظرفیت‌های قانونی و کنوانسیون‌های بین‌المللی برای بازتعریف مرزهای کنترل اجتماعی بهره‌برد. در عمل، اخراج اتباع خارجی محکوم به جرم، با موانع قانونی متعددی روبه‌رو است. کشورهای اروپایی، از جمله دانمارک و بریتانیا، همچنان پایبند به کنوانسیون اروپایی حقوق بشر هستند؛ معاهده‌ای که حقوق اساسی افراد را فارغ از ملیت تضمین می‌کند. با این حال، روندهای اخیر نشان می‌دهد که دولت‌ها در حال بازنگری در این تعهدات هستند و خواهان اعمال محدودیت‌های وسیع‌تر در برابر مجرمان خارجی‌اند. این تحولات نشان می‌دهد که مسئله امنیت و کنترل مهاجرت به سرعت جای خود را در اولویت سیاست‌گذاری‌های داخلی باز کرده است، حتی اگر با چالش‌های حقوقی و انتقادات جامعه مدنی مواجه شود. در واقع، سیاست اخراج، بیش از آنکه تنها یک ابزار انتظامی باشد، اکنون به نماد تدابیر استراتژیک کشورهای اروپایی در برابر مخاطرات اجتماعی و سیاسی بدل شده است.

نگاهی به آمارها نشان می‌دهد که اجرای چنین سیاست‌هایی در عمل متفاوت است. در دانمارک، نزدیک به ۷۰ درصد از کسانی که به بیش از یک سال زندان محکوم شده‌اند، تاکنون اخراج شده‌اند. این نرخ در سایر کشورهای اروپایی پایین‌تر است و اجرای آن با پیچیدگی‌های حقوقی و دیپلماتیک همراه است. کارشناسان حقوق بشر هشدار می‌دهند که تمرکز صرف بر ملیت و جرم، بدون در نظر گرفتن زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی فرد، می‌تواند به پیامدهای غیرمنتظره‌ای مانند افزایش بی‌ثباتی خانواده‌ها و تنش‌های اجتماعی منجر شود. با این حال، سیاستمداران اروپایی بر این باورند که اولویت باید حفاظت از جامعه و تضمین امنیت شهروندان باشد و هرگونه بازنگری در تعهدات بین‌المللی، گامی در مسیر تقویت اقتدار ملی تلقی می‌شود.

همزمان، این روند با پرسش‌های گسترده‌ای در باره آینده مهاجرت در اروپا همراه است. کاهش چشمگیر پذیرش درخواست‌های پناهندگی، مانند آنچه در دانمارک رخ داده، نشان می‌دهد که سیاست‌ها به سمت محدودیت فزاینده حرکت می‌کنند. کشورهای دیگر اروپایی نیز در پی یافتن مکانیزم‌های مشابه برای مدیریت جمعیت مهاجران هستند، مکانیزم‌هایی که همزمان امنیت، کنترل قانونی و الزامات اخلاقی را به چالش می‌کشند. در این چشم‌انداز، اخراج مهاجران نه تنها ابزاری برای مقابله با جرم و جنایت، بلکه شاخصی از بازتعریف مفهوم هم‌زیستی و حقوق اساسی در اروپا محسوب می‌شود و پرسشی بنیادین را پیش روی قاره قرار می‌دهد: چگونه می‌توان همزمان به امنیت شهروندان وفادار بود و حقوق انسانی افراد را محترم شمرد؟